

INNOVATSION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

2026

№4

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and practical electronic journal

Indexlanadigan bazalar: Google Scholar Crossref OpenAIRE CYBERLENIKA

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

4-jild
4-son
Aprel, 2026

April, 2026
Volume 4
Number 4

ИННОВАЦИОННАЯ
ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY
Electronic scientific and
practical journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Tahririyat Kengashi raisi o‘rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Texnik muharrir:

S.J.Qulmurotov

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko‘chasi 225-uy Tel.:

+998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

innoeconomic@kstu.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko‘rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Ovchinnikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullievich - i.f.d., professor, akademik (Qozog‘iston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasi)

Samandarzoda Iskandar Hakim - Iqtisodiyot fanlari doktori (Sh.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva energetika instituti, Rossiya)

Sergey Aleksandrovich Voynash - ilmiy xodim (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Valentina Nikolayevna Pulyayeva - iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi hukumati qoshidagi Moliya universiteti)

Dmitriy Evgenievich Morkovkin, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Moliya universiteti, Rossiya Federatsiyasi hukumati)

Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar Akademiyasi)

Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti)

Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Aleksandr Leonidovich Chupin, iqtisod fanlari nomzodi (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar universiteti)

Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazorat fanlari instituti)

Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti)

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo‘raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d., (DSc) dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg‘unovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazlitdin Baxadirovich - i.f.n., dotsent

Xo‘jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.d., (DSc), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna - i.f.f.d. (PhD)

Tursunova Aziza Xoshimovna - i.f.f.d. (PhD)

Xolliyev Sherali Baxtiyorovich - i.f.f.d. (PhD)

Panjiyev Samijon Aliqulovich - PhD, dotsent

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Учредитель:

Каршинский государственный технический университет

Председатель редакционного совета:

Р.Х.Эргашев, доктор экономических наук, профессор

Заместитель председателя редакционного совета:

С.Н.Хамраева, доктор экономических наук, профессор

Ответственный редактор:

Н.А.Очилова, PhD, доцент

Технический редактор:

С.Ж.Кулмуротов

Журнал издается один раз в месяц в электронной форме и публикуется через официальный сайт журнала.

Адрес редакции:

180100, г. Карши, ул. Мустакиллик, дом 225

Тел: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Факс: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@kstu.uz

Научно-практический электронный журнал «Инновационная экономика» включён в перечень национальных научных изданий на основании решения Президиума Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 5 апреля 2025 года № 369.

В журнале публикуются статьи по следующим рубрикам:

1. Теория и методология
2. Цифровая экономика
3. Экономика регионов и отраслей
4. Малый бизнес и частное предпринимательство
5. Экономика человеческого капитала
6. Менеджмент и маркетинг
7. Бухгалтерский учет, экономический анализ и аудит
8. Финансы, кредит и инвестиции
9. Эконометрика и статистика
10. Сфера услуг и туризм

Редакционная коллегия:

Международные члены Совета редколлегии:

Овчинников Виктор Николаевич - д.э.н., профессор, академик (Южный федеральный университет, Россия)

Солодовников Сергей Юрьевич - д.э.н., профессор (Белорусский национальный технический университет)

Виктор Александрович Сидоров - д.э.н., профессор, (Кубанский государственный университет)

Шевченко Игорь Викторович - д.э.н., профессор (Кубанский государственный университет)

Кусаинов Халел Хаймуллович - д.э.н., профессор, академик (НААН Республика Казахстан)

Самандарзода Искандар Хаким - д.э.н., профессор (Таджикистанский аграрный университет им. Ш. Шотемура)

Гибатуллин Артур Артурович - к.э.н., доцент (Национальный исследовательский университет «Московский энергетический институт»)

Войнаш Сергей Александрович - научный сотрудник (Российского университета дружбы народов имени П.Лумумби)

Пуляева Валентина Николаевна - к.э.н., доцент (Финансовый университет при Правительстве РФ)

Морковкин Дмитрий Евгеньевич - к.э.н., доцент (Финансовый университет Правительство РФ)

Садриддинов Манучехр Исламиддинович - д.э.н., профессор (Национальная академия наук Республики Таджикистан)

Перская Виктория Вадимовна - д.э.н., профессор (Финансовый университет при Правительстве РФ)

Молчанов Игорь Николаевич - д.э.н., профессор (Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова)

Басова Мария Михайловна - д.э.н., профессор (Финансового университета Российской Федерации)

Чупин Александр Леонидович - к.э.н. (Российского университета дружбы народов имени П. Лумумби)

Незаймакин Валерий Николаевич - д.э.н., профессор (РГТУ)

Никонорова Алла Владимировна - к.э.н., доцент (Финансового университета Российской Федерации)

Дмитриева Ольга Александровна - к.э.н., доцент (Финансового университета Российской Федерации)

Швец Юрий Юрьевич - к.э.н., доцент (Институт проблем управления РАН)

Колосова Елена Валерьевна - к.э.н., доцент (Российский экономический университет имени Г.В. Плеханова)

Члены Совета редколлегии:

Гулямов Саидхорр Саидхмедович - д.э.н., профессор, академик

Пардаев Мамаюнус Каршибоевич - д.э.н., профессор

Навруз-зода Бахтиёр Негматович - д.э.н., профессор

Хатамов Очилди Курбанович - д.э.н., профессор

Файзиева Ширин Шодмоновна - к.э.н., профессор

Жумаева Гулрух Журакуловна - к.э.н., профессор

Эгамбердиева Салима Раимовна - к.э.н., доцент

Еркаева Гулбахор Панжиевна - к.э.н., профессор

Якубова Шамина Шухратовна - д.э.н., (DSc), доцент

Амиркулов Шухрат Олимович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Самиева Гулноза Тохировна - д.ф.э.наук., (PhD), доцент

Алигулов Азамат Туйгунович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Аминов Фазлитдин Бахадирович - к.э.н., доцент

Хужакулова Нигора Рустамовна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Туробов Шерзод Алишерович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимова Муниса Юльчиевна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Эрашьева Насиба Рахматуллаевна - д.э.н., (DSc), доцент

Бобокулов Санжар Бахромкулович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джалилов Рахмонкул Хамидович - д.ф.э., (PhD), доцент

Номазов Бахром Бобомуродович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимханова Нигора Алимхановна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джанузакон Мирзабек Кулмаматович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Мухаммадиева Юлдуз Юсуповна - д.ф.э.н., (PhD)

Турсунова Азиза Хошимовна - д.ф.э.н., (PhD)

Холлиев Шерали Бахтиёрович - д.ф.э.н., (PhD)

Панджиев Самиджон Аликулич - PhD, доцент

Xizmat ko'rsatish va turizm sohasi

Service sector and tourism

Сфера услуг и туризм

FERMERLARNING YERDAN FOYDALANISH BILAN BOG'LIQ TAVAKKALCHILIKLARI

Tadiyev Abdusame Abduhamidovich

РИСКИ ФЕРМЕРОВ, СВЯЗАННЫЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЗЕМЛИ

Таджиев Абдусаме Абдухамидович

FARMERS' RISKS RELATED TO LAND USE

Tadiyev Abdusame Abduhamidovich

Received: April 8, 2026 Revised: April 12, 2026 Accepted: April 19, 2026 Published: May 1, 2026

Annotatsiya: Mazkur maqolada fermerlarning erga egalik bilan bog'liq tavakkalchiliklar tahlil qilingan. So'rovnomaga ma'lumotlari asosida er yo'qotish xavfiga ta'sir etuvchi ishlab chiqarish bilan bog'liq va bog'liq bo'lmagan tavakkalchiliklar baholangan. Natijalar fermerlar erga egalik huquqining zaiflashishini ko'proq tashqi institutsional omillar bilan bog'lashini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: erga egalik huquqi, tavakkalchiliklar, qaror qabul qilish, institutsional omillar

Аннотация: В данной статье проанализированы риски, связанные с землевладением фермеров. На основе данных опроса были оценены производственные и непроизводственные риски, влияющие на вероятность утраты земли. Результаты показывают, что фермеры в большей степени связывают ослабление своих прав на землю с внешними институциональными факторами.

Ключевые слова: право землевладения, риски, принятие решений, институциональные факторы.

Abstract: This article analyzes the risks associated with farmers' land tenure. Based on survey data, production-related and non-production-related risks affecting the likelihood of land loss were assessed. The results show that farmers tend to associate the weakening of their land tenure rights more with external institutional factors.

Keywords: land tenure rights, risks, decision-making, institutional factors.

■ KIRISH

Yerga egalik qilish va undan foydalanish huquqlarining barqarorligi qishloq xo'jaligida ishlab chiqarish samaradorligi, investitsion faollik hamda ekologik barqaror amaliyotlarni joriy etishda hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi [3, 4]. Shu bois erga egalik huquqining mustahkamligi va undan foydalanish borasidagi qaror qabul qilish erkinligi fermerlarning iqtisodiy xulq-atvorini belgilovchi muhim institutsional omil sifatida namoyon bo'ladi. Mazkur masalaning dolzarbligi shundaki, fermerlarning erga oid huquqlari haqidagi tasavvurlari ko'pincha faqat huquqiy me'yorlar bilan emas, balki amaldagi institutsional muhit, davlat siyosati, iqtisodiy bosimlar va tavakkalchiliklarni qanday qabul qilishi bilan ham belgilanadi.

Mulk huquqlarining mustahkamligi rivojlanish uchun muhim bo'lishiga qaramay, rivojlanayotgan mamlakatlarda erga egalik bilan bog'liq tavakkalchiliklar va er foydalanish huquqlaridagi cheklovlar hanzu keng tarqalgan [6]. Xorij olimlarining tadqiqotlari va ma'lumotlarga ko'ra, rivojlanayotgan mamlakatlarda "o'z erimdan mahrum bo'lish xavfi bor" deb hisoblaydigan aholining ulushi so'nggi besh yil ichida <https://ojs.kstu.uz/index.php/ej>

oshib borgan [8]. Davlat yoki jamoaviy egalik tizimlari, unda fermerlarga faqat vaqtinchalik va cheklangan nazoratga ega bo'lgan mulk huquqlari berilishi, shuningdek ijtimoiy yoki iqtisodiy rivojlanish maqsadlari, yirik qishloq xo'jaligi investitsiyalari yoki urbanizatsiya loyihalarini amalga oshirishni maqsad qilib erlarni olib qo'yish holatlarining ko'payishi, erga egalik xavflari va cheklangan mulk huquqlariga olib keladi [2, 7, 9, 10]. Qishloq xo'jaligidagi boshqa xavf-xatarlar bilan solishtirganda, erga egalik bilan bog'liq xavflar, ayniqsa hukumat tomonidan erning olib qo'yilishi xavfi, boshqarish jihatidan nihoyatda murakkabdir [1, 5]. Shu sababli erga egalik xavfsizligini mustahkamlash qishloq xo'jaligi barqaror rivojlanishining markaziy ustuvor yo'nalishi bo'lib qolmoqda.

■ ADABIYOTLAR SHARHI

Yerga egalik huquqining barqarorligi — fermerlar va qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarining iqtisodiy xulq-atvori, investitsion faolligini va ekologik amaliyotlarini belgilovchi asosiy institutsional omillardan biri sifatida adabiyotlarda keng muhokama qilinadi. Institutsional iqtisodiyot doirasida mulk huquqlarining mustahkamligi rivojlanishning hal

qiluvchi omili sifatida qaraladi. Acemoglu va Johnson [1] mulkiy huquqlarni himoya qiluvchi institutlar investitsiya, iqtisodiy faollik va resurslardan samarali foydalanish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi. Deininger va boshq. [2] Efiopiya misolida er sertifikatlashtirishining erga egalik xavfsizligi, investitsion faollik va er bozori ishtirokiga ta'sirini empirik jihatdan tahlil qilgan. Nolte va boshq. [7] yirik miqyosli er sotib olishlari va erga egalik xavfsizligi o'rtasidagi munosabatni global miqyosda tahlil qilib, Zambiya misolida chuqur empirik tahlil o'tkazadi. Prindex [8] global erga egalik xavfsizligi bo'yicha keng qamrovli ma'lumotlarni taqdim etib, rivojlanayotgan mamlakatlarda erga egalik xavfsizligi hali ham jiddiy muammo ekanligini ko'rsatadi.

■ MATERIAL VA USLUBLAR

Mazkur tadqiqot fermerlarning erdan foydalanish huquqlari haqidagi tasavvurlarini baholashga qaratilgan bo'lib, unda asosiy empirik manba sifatida Samarqand viloyatidagi jami 307 nafar fermer xo'jaliklaridan olingan so'rovnoma ma'lumotlaridan foydalanildi. Tadqiqotda erga egalik qilishda tavakkalchiliklar tanlab olindi.

Yerga egalik qilishdagi tavakkalchiliklar fermerning yaqin kelajakda, ya'ni keyingi uch yil ichida, eridan ayrilish ehtimolini 0 dan 100 foizgacha bo'lgan subektiv baholash orqali o'lchandi. Olingan ma'lumotlar asosida statistik tahlil amalga oshirildi hamda er yo'qotish xavfi manbalari ishlab chiqarish bilan bog'liq va siyosat bilan bog'liq tavakkalchiliklar kesimida guruhlashtirildi.

■ NATIJALAR VA MUNOZARA

Yerga egalik huquqiga xavf soluvchi manbalar haqidagi fermerlarning tasavvurlari aniqlashtirildi. Tahlil natijalariga ko'ra ko'pgina fermerlar kelgusi 3 yilda erini yo'qotish ehtimoldan yiroq deb biladi. Shunday bo'lsada, erni yo'qotish ehtimoldan yiroq deb bilgan ayrim fermerlar yo'qotish sabablari bo'yicha fikrlarini aytdi. Ammo, erni yo'qotish ehtimoldan yiroq deb bilgan ayrim fermerlarning salmoqli qismi (jami 307 fermerdan 34,0 foizi) ushbu savolga javob aytolmadi. Bu shuni anglatadiki, keltirilgan birorta omil erni yo'qotishga sabab bo'lmaydi. Javob bergan fermerlar orasida eng yuqori ulush (jami 307 fermerdan 16,4 foizi) hukumat tomonidan qishloq xo'jaligi erlarini qayta taqsimlash, ya'ni fermer xo'jaliklarini optimallashtirish bilan bog'liq sabablarga to'g'ri keladi. Bu natija er munosabatlarida davlatning faol ishtiroki fermerlar tomonidan asosiy xavf manbai sifatida qabul qilinayotganini ko'rsatadi. Mazkur holat fermerlarning barqaror investitsiya kiritish, uzoq muddatli rejalashtirish hamda ekologik barqaror amaliyotlarni joriy etishga bo'lgan rag'batini pasaytirishi mumkin. Shuningdek, ishlab chiqarish kvotalarini bir necha bor bajarmaslik (jami 307 fermerdan 15,0 foizi shu

sababni ko'rsatgan) hamda bir necha bor moliyaviy yo'qotishlarga uchrash (jami 307 fermerdan 15,3 foizi shu sababni ko'rsatgan) fermerlar tomonidan erga egalik huquqini yo'qotishning muhim iqtisodiy sabablari sifatida qayd etilgan. Ushbu natijalar fermer xo'jaliklarining iqtisodiy barqarorligi er munosabatlarining uzluksizligi bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi. Iqtisodiy qiyinchiliklar fermerlarning tavakkalchilikka moyilligi, qaror qabul qilishda qisqa muddatli foydaga ustunlik berishi va barqaror qishloq xo'jaligi amaliyotlarini qabul qilishdan tiyilishiga olib kelishi mumkin.

Ekologik jihatdan nobarqaror xom ashyolardan (o'g'itlardan) foydalanish sababi nisbatan kam ulushni (3,1 foiz) tashkil etgan bo'lsa-da, ushbu ko'rsatkich fermerlar tomonidan ekologik talablar va standartlarning erga egalik huquqiga ta'siri hali etarlicha anglab etilmaganini ko'rsatadi. Investitsiyalarga oid qoidalarga rioya qilish imkoniyatlarining pastligi (2,2 foiz) ham fermerlarning institutsional talab va me'yorlarga moslashishda muayyan qiyinchiliklarga duch kelayotganini ko'rsatadi.

Umuman olganda, fermerlarning erga egalik huquqini yo'qotish xavfini asosan davlat siyosati, iqtisodiy barqarorlik va institutsional qarorlar bilan bog'layotganini ko'rsatadi. Bu esa qishloq xo'jaligida xulq-atvor omillari barqaror qishloq xo'jaligi amaliyotlarini joriy etishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi. Yerga egalik huquqi bilan bog'liq noaniqlik va xavflarning mavjudligi fermerlarning ekologik toza, uzoq muddatli va resurs tejamkor amaliyotlarni qabul qilishga bo'lgan tayyorligini sezilarli darajada pasaytirishi mumkin.

Umuman, erga egalik qilish huquqini yo'qotishining eng mumkin bo'lgan sabablarini 2 guruhga ajratish mumkin.

I. Ishlab chiqarish bilan bog'liq bo'lgan sabablar.

Bularga;
bir necha bor moliyaviy yo'qotishlar,
ekologik jihatdan nobarqaror xom ashyolardan (o'g'itlardan) foydalanish
investitsiyalarga oid qoidalarga rioya qilish imkoniyatlarining pastligi sabablarini kiritishimiz mumkin.

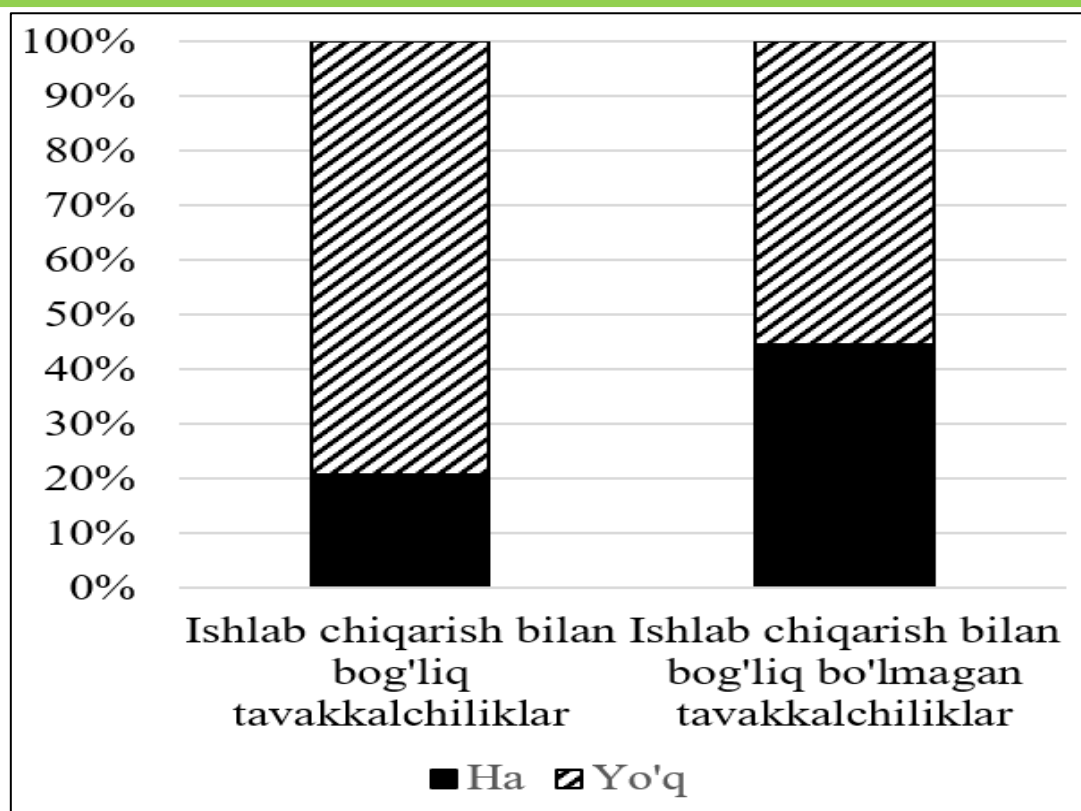
II. Ishlab chiqarish bilan bog'liq bo'lmagan sabablar.

Bularga;
ishlab chiqarish kvotasini bir necha bor bajarmaslik

hukumat tomonidan qishloq xo'jaligi erlarini qayta taqsimlash (fermer xo'jaliklarini optimallashtirish)

hukumat tomonidan qishloq xo'jaligi erlarini klasterlarga qayta taqsimlash sabablarini kiritishimiz mumkin

Ushbu 2 guruhning holati 1-rasmda keltirilgan

1-rasm. Yer yo'qotish bilan bog'lik tavakkalchilik turlari bo'yicha umumlashtirilgan manbalari (N=307)

1-rasmda so'rovnomaga natijalari asosida fermer xo'jaliklarining er yo'qotish bilan bog'liq tavakkalchiliklar manbalari umumlashtirilgan holda, ishlab chiqarish bilan bog'liq tavakkalchiliklar hamda siyosat bilan bog'liq tavakkalchiliklar kesimida aks ettirilgan.

Tahlil natijalariga ko'ra, ishlab chiqarish bilan bog'liq tavakkalchiliklar mavjudligini respondentlarning taxminan 21 foizi tasdiqlagan bo'lsa, 79 foizdan ortig'i bunday xavfni mavjud emas deb hisoblagan. Bu holat fermerlarning katta qismi ishlab chiqarish jarayonidagi tavakkalchiliklarni (bir necha bor moliyaviy yo'qotishlar, ekologik jihatdan nobarqaror xom ashyolardan (o'g'itlardan) foydalanish, investitsiyalarga oid qoidalarga rioya qilish imkoniyatlarining pastligi) bevosita erga egalik huquqini yo'qotish bilan bog'lamayotganini ko'rsatadi. Ya'ni, fermerlar nazarida ishlab chiqarishdagi muammolar ko'proq qisqa muddatli iqtisodiy yo'qotishlar sifatida qabul qilinmoqda.

Ishlab chiqarish bilan bog'liq bo'lmagan tavakkalchiliklar bo'yicha esa mutlaqo boshqacha manzara kuzatiladi. Respondentlarning qariyb 45 foizi er yo'qotish xavfini aynan institutsional omillar bilan bog'lagan. Bu ko'rsatkich ishlab chiqarish bilan bog'liq tavakkalchiliklarga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo'lib, er munosabatlarida davlat siyosati, normativ-huquqiy qarorlar, ularni qayta taqsimlash va institutsional islohotlar fermerlar tomonidan asosiy tavakkalchilik manbai sifatida qabul qilinayotganini yaqqol namoyon etadi.

■ XULOSA VA TAKLIFLAR

Fermerlarning erga egalik huquqini yo'qotish ehtimolini asosan o'z faoliyati natijalariga emas, balki tashqi institutsional muhitga bog'layotganini ko'rsatadi.

Bu holat xulq-atvor iqtisodiyoti nuqtai nazaridan qaralganda, mas'uliyatni tashqi omillarga yuklash va noaniqlik sharoitida ehtiyotkor qaror qabul qilish tendensiyasining mavjudligini anglatadi. Shuningdek, erni yo'qotish bilan bog'liq tavakkalchiliklarning yuqori baholanishi fermerlarning uzoq muddatli rejalashtirishga bo'lgan ishonchini pasaytirishi mumkin. Yerga egalik huquqi bilan bog'liq noaniqlik sharoitida fermerlar ko'pincha ekologik barqaror, investitsiya talab qiladigan va uzoq muddatda samara beradigan qishloq xo'jaligi amaliyotlarini joriy etishdan tiyiladi. Bu esa barqaror qishloq xo'jaligi rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Muallif haqida / Сведения об авторе / Author details

Tadjiyev Abdusame Abduxamidovich Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti, i.f.f.d (PhD), Dr., mustaqil tadqiqotchi, Germaniyaning Halle shahridagi "O'tish davri iqtisodiyoti mamlakatlarida qishloq xo'jaligini rivojlantirish Leybnets instituti" ilmiy xodimi / Таджиев Абдусаме Абдухамидович Самаркандский институт агроинноваций и исследований, i.f.f.d (PhD), Dr., независимый исследователь, Научный сотрудник Института Лейбница по развитию сельского хозяйства в странах с переходной экономикой, г. Галле, Германия. / Tadjiev Abdusame Abdukhamidovich independent researcher at Samarkand agroinnovations and research university PhD, Dr., Research Associate at Leibniz Institute of Agricultural Development in Transition Economies (IAMO), Halle (Saale), Germany
E-mail: aaabdusame@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6429-2124

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Acemoglu, D. and Johnson, S., 2005. Unbundling institutions. *Journal of political Economy*, 113(5), pp.949-995.
2. Deininger, K., Ali, D.A. and Alemu, T., 2008. Impacts of land certification on tenure security, investment, and land markets.
3. Deininger, K.W., 2003. Land policies for growth and poverty reduction (Vol. 41181, No. 4). World Bank Publications.
4. Feder, G. and Nishio, A., 1998. The benefits of land registration and titling: economic and social perspectives. *Land use policy*, 15(1), pp.25-43.
5. Feyisa, A.D., Maertens, M. and de Mey, Y., 2023. Relating risk preferences and risk perceptions over different agricultural risk domains: Insights from Ethiopia. *World Development*, 162, p.106137.
6. Komarek, A.M., De Pinto, A. and Smith, V.H., 2020. A review of types of risks in agriculture: What we know and what we need to know. *Agricultural systems*, 178, p.102738.
7. Nolte, K., Nkonde, C., Samboko, P., Herrmann, R., Holzapfel, S., Machina, H. and Subakanya, M., 2022. A complex relationship: large-scale land acquisitions and land tenure security: a global overview and insights from Zambia. *Land tenure security and sustainable development*, pp.131-155.
8. Prindex. Global tenure security report: A call to action. 2024. Prindex.
9. Rao, F., Spoor, M., Ma, X. and Shi, X., 2020. Perceived land tenure security in rural Xinjiang, China: The role of official land documents and trust. *China Economic Review*, 60, p.101038.
10. Valkonen, A., 2021. Examining sources of land tenure (in) security. A focus on authority relations, state politics, social dynamics and belonging. *Land Use Policy*, 101, p.105191.

INNOVATION
IQTISODIYOT
ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

ISSN: 3030-315X

t.me/kstu_uz

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225

www.kstu.uz
www.ojs.kstu.uz